

για χρόνια τη μόνιμη τροχοπέδη της έναρξης λειτουργίας του Πανεπιστημίου, γεγονός που επέτρεψε, μετά από τη πολύχρονη καθυστέρηση του θέματος, την επιτάχυνση ολοταχώς της πορείας της λειτουργίας του ιδρύματος.

Διετέλεσε σύμβουλος του προέδρου της Κ.Δ. (1982-1985) για πολιτιστικά θέματα, την ίδρυση του Πανεπιστημίου και τις Δημόσιες σχέσεις, αναπτύσσοντας και στην προκειμένη περίπτωση πολύ σημαντική δραστηριότητα, που αξίζει κάποτε να διερευνηθεί και προσηκόντως να αξιοποιηθεί.

Η ιστορική πτυχή του έργου του Πέτρου Στυλιανού

της δρος Αικατερίνης Αριστείδου*

Πολυδιάστατο, πολυσιχιδές και πλουσιότατο το συγγραφικό έργο του Πέτρου Στυλιανού.

Στην παρούσα εισήγησή μου θα περιοριστώ στην ιστορική πτυχή του έργου του. Η συμβολή του Πέτρου Στυλιανού στον τομέα της ιστορικής κυπριολογικής βιβλιογραφίας αρχίζει στα μέσα της δεκαετίας του 1960.

Στα 1966 ο Πέτρος Στυλιανού εξέδωσε «Το Φρούριο της Κερύνειας. Η κράτηση κι η απόδραση. Τα βασανιστήρια στον ενετικό πύργο», που αποτελεί μιαν αδρή περιγραφή, ένα ντοκουμέντο πολύτιμο / ιστορικό χρονικό, με περιγραφή όλων των συμβάντων στο ανήλιαγο / κατασκότεινο μεσαιωνικό κάστρο του φρουρίου της Κερύνειας: Με την κράτηση, την απόδραση και τα βασανιστήρια που υπέστησαν σ' αυτό οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ κατά τον Απελευθερωτικό Αγώνα 55-59.

Το χρονικό αυτό, πριν από την έκδοσή του σε βιβλίο, δημοσιεύτηκε σε καθημερινές συνέχειες στην ημερήσια καθημερινή εφημερίδα «Ελευθερία». Το βιβλίο συνιστά σημείο αναφοράς για πολλούς ερευνητές της ιστορίας του αγώνα 1955-59.

Στον επόμενο χρόνο (1967), δημοσίευσε σε ενενήντα καθημερινές τρίστηλες συνέχειες (και πάλιν στην ημερήσια Κυπριακή Εφημερίδα «Ελευθερία») ακόμη ένα τραγικό χρονικό από τη δραματική εποποιία του 1955-59, με τις κρατήσεις, τους αποπνικτικούς περιορισμούς / απαγορευτικές διατάξεις σε βάρος των συλληφθέντων κρατουμένων στα κελιά (με τους τοτινούς αριθμούς) 7 και 8, τα συγκροτήματα – όπως προσφυσάτα χαρακτηρίστηκαν – των μελλοθανάτων.

Με την έκδοση αυτή είδαν το φως της δημοσιότητας σημαντικές ιστορικές αναμνήσεις / εμπειρίες, που ο Πέτρος Στυλιανού βίωσε μαζί ή/και δίπλα από τους μελλοθανάτους αγωνιστές καθώς και με τους υποψήφιους για εκτέλεση συναγωνιστές του αντάρτες. Την ποινή του θανάτου, εξάλλου, αντιμετώπιζε και ο ίδιος, μετά την τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας, σύμφωνα με την οποία και η απλή οπλοκατοχή – ακόμα και η κατοχή πιστολιού – μπορούσε να οδηγήσει σε καταδίκη σε θάνατο.

* Ιστορικός, πρώην Αναπλ. Διευθύντρια του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών

Οι δραματικές αυτές εμπειρίες εκδόθηκαν σε δυο τόμους των εκατόν σελίδων έκαστος το 1967 με τους τίτλους: «Από την τραγική εποποιία των Κεντρικών Φυλακών» ο πρώτος τόμος και «Ωρες Ανάτασης» ο δεύτερος τόμος. Τα βιβλία των φυλακών με τις συγκλονιστικές περιγραφές των ως τότε ανέκδοτων επιστολών των μελλοθανάτων, ο άκρατος ηρωισμός και το μεγαλείο των ηρωομαρτύρων της αγχόνης έγιναν αφορμή να γνωστοποιηθεί το μεγαλείο και να γνωρίσουν τη μεγαλύτερη εκδοτική επιτυχία. Χαρακτηριστικός, μεταξύ άλλων, και ο σχετικός χαρακτηρισμός του στηρηού ερευνητή, λαογράφου και τακτικού συνεργάτη της εφημερίδας «Ελευθερία» Νέαρχου Κληρίδη στην ίδια εφημερίδα πως: «Οι χιλιάδες αναγνώστες της εφημερίδας Ελευθερία παρακολουθούσαν κάθε πρωί με κρατημένη την ανάσα τις συγκλονιστικότερες αυτές αφηγήσεις του Πέτρου Στυλιανού».

Τα δυο βιβλία, αργότερα, επανεκδόθηκαν από τον εκδοτικό οίκο Κώστα Επιφανίου σε ένα ενιαίο, καλαίσθητο, σκληρόδετο τόμο, με πλούσιο φωτογραφικό υλικό με τον τίτλο «Πεθαίνοντας για την Ελλάδα» και με υπότιτλο: «Από την τραγική εποποιία των Κεντρικών Φυλακών».

Το 1973 ο Πέτρος Στυλιανού εξέδωσε, σε συνεργασία με τον ιστορικό ερευνητή του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών δρα Κώστα Π. Κύρρη, το βιβλίο «Ο Άγιος Δημητριανός Κυθρέας», στο οποίο, εκτός από τα νεότερα ιστορικά δεδομένα που παρατίθενται από τους συγγραφείς, αναδημοσιεύονται και σημαντικές επιστημονικές μελέτες: του Henri Gregoire – που ανακάλυψε στη μονή Σινά τον συγκλονιστικότερο βίο του Αγίου Δημητρίου, του Jeckins, του Κώστα Χατζηψάλτη και άλλων ερευνητών. Τα έσοδα από τις πωλήσεις του βιβλίου διατέθηκαν από τον εκδότη (τον Πέτρο Στυλιανού) για ανέγερση σύγχρονης εκκλησίας του Αγίου Δημητρίου στην Κυθρέα στα παλιά ερείπια της εκκλησίας - προσπάθεια που τελικά ναυάγησε λόγω της εισβολής, με τους εισβολείς να συναποκομίζουν τα υλικά που συγκεντρώθηκαν - προκειμένου να αρχίσει εθελοντική εργασία σε έκταση γης που ευγενικά παραχώρησε για το σκοπό αυτό η συμπατριώτισσα του Πέτρου κα Κουκουμά.

Το βιβλίο των Στυλιανού και Κύρρη αναδημοσιεύτηκε ολόκληρο στο περιοδικό «Κυπριακός Λόγος» και έτυχε ευμενούς κριτικής από ακαδημαϊκούς και άλλους σχολιαστές.

Την ίδια χρονιά (1973), ο Πέτρος Στυλιανού εξέδωσε – αφού το πρωτοδημοσίευσε και πάλι στην ημερήσια κυπριακή εφημερίδα «Ελευθερία» - το βιβλίο του “Sean Macstiofain”, «Ο ελληνολάτρης αρχηγός του IPA» (με υπότιτλους: «από τη συνεργασία των Κυπρίων πατριωτών της ΕΟΚΑ και των Ιρλανδών πατριωτών του IPA στις φυλακές του Wormwood Scrubs».

Την ίδια χρονιά εξέδωσε σε ανάπτυπο (από τον Γ΄ τόμο των πρακτικών του Α΄ Διεθνούς Κυπρολογικού Συνεδρίου) την ιστορική του μελέτη: «Από την Εθναρχική Δράση της Κυπριακής Εκκλησίας». Εξέδωσε επίσης σε ανάπτυπο από το δελτίο της Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών τη μελέτη του: «Ανέκδοτα Έγγραφα Κυπρίων Ανταρτών κρατουμένων προς Άγγλους επισήμους». Την ίδια χρονιά εξέδωσε το βιβλίο του «Επιτεύξεις και Στόχοι στην Αποκατάσταση Αναπήρων».

Στα 1974 εξέδωσε το βιβλίο του (μελέτη): «Περί το Βασίλειον των Χύτρων».

Στα 1975 εξέδωσε το βιβλίο – εγχειρίδιο για το μάθημα ιστορίας των μαθητών του Λυκειακού Κύκλου «Ο Ελληνισμός επί τουρκοκρατίας», που επανεκδόθηκε στα 1978 μεταγλωττισμένο στην Πανελλήνια Δημοτική με τίτλο «Ο Ελληνισμός στα χρόνια της Τουρκοκρατίας».

Την ίδια χρονιά εξέδωσε το βιβλίο: «Μαύρη Βίβλος» αρ. 1. «Παλαίкуδρο: Η σφαγή 17 αμάκων στην οικία Αντρέα Σουπουρή». Με τον τίτλο «Μαύρη Βίβλος» κατά τα επόμενα τρία χρόνια, θα ακολουθήσουν άλλες πέντε εκδόσεις του, στις οποίες θα περιγράφονται διάφορες φρικτές σφαγές και άλλες ωμότητες των Τούρκων εισβολέων, καθώς επίσης η σύληση της Πολιτιστικής μας Κληρονομιάς.

Στα 1976 εξέδωσε το βιβλίο: «Επιτομή Συγχρόνου Ελληνικής Ιστορίας. Η επανάσταση του 1821 μέχρι της επανάστασεως του 1909». Ένα χρήσιμο εγχειρίδιο για μαθητές Λυκειακού κύκλου.

Την ίδια χρονιά εξέδωσε τα εξής βιβλία:

«Μαύρη Βίβλος» αρ. 2, «Παλαίкуδρο II: Η εκτέλεση εν ψυχρώ 40 στρατιωτών από τα τούρκικα τανκς. Άλλες ωμότητες εισβολέων. III Έγγραφα Π.Ε.Ε. (Παγκύπρια Επιτροπή Εγκλωβισμένων)».

«Μαύρη Βίβλος», αρ. 3, «Λάπηθος: I. Σφαγές και βιασμοί στη Λάπηθο. II. Πληροφορίες για δυο ομαδικούς τάφους στην τοποθεσία «Αγνή» Λαπήθου. III. Έγγραφα ΠΕΕ –ΠΟΑΑ».

«Μαύρη Βίβλος», αρ.4, «Από το ημερολόγιο ενός αιχμαλώτου: I. Η μάχη του Κοτζιά Καγιά. II. Φόνοι εν ψυχρώ στο Πέντε Μίλι της Κερύνειας. III. Στις φυλακές Αδάνων -Αμάσειας. IV. Έγγραφα Π.Ε.Ε.».

«Μαύρη Βίβλος», αρ.5. I. «Η σύληση της πολιτιστικής κληρονομιάς. II. Φόνοι στο Καπούτι. III. έγγραφα Π.Ε.Ε.».

Στα 1978 εξέδωσε τα βιβλία:

«Το πονεμένο τραγούδι της Ρωμοσύνης». Συλλογή διηγημάτων. Για το έργο αυτό του απονεμήθηκε Βραβείο από το Υπουργείο Παιδείας Κύπρου.

«Μαθήματα Αρχαιονομίας». Παραδόσεις από το συγγραφέα στο μάθημα Αρχαιονομίας στους σπουδαστές του κλάδου Αρχαιακού και Βιβλιογραφικού κλάδου της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Κύπρου. Μαθήματα που για δυο χρόνια παρέδιδεν οικειοθελώς, δωρεάν.

«Μαύρη Βίβλος», αρ. 6, «Η δολοφονία από τον τουρκικό στρατό της μαθήτριας από την Ταύρου Αντρούλλας Χριστοδούλου, που αντιστάθηκε σε απόπειρα βιασμού της». Δίγλωσση στα ελληνικά και στα αγγλικά έκδοση. “The Slaughter – by the Turkish forces of invasion in Cyprus – of Androula Christodoulou, a student from Tavrou, who resisted a Turkish attempt to rape her”.

«Η Κυπριακή Βουλή των Αντιπροσώπων». (Εγχειρίδιο για το μάθημα της Πολιτικής Αγωγής για το λυκειακό κύκλο).

Το 1979 εξέδωσε το βιβλίο “Turkish massacres in Smyrna in 1922”, as they appear from the unpublished secret document of the American consul in Smyrna to the American Secretary of State”. Ντοκουμέντο με βάση την απόρρητη έκθεση του τότε Αμερικανού πρόξενου στη Σμύρνη George Horton προς το αμερικανικό υπουργείο εξωτερικών, όπου διαζωγραφίζονται όλες οι

ωμότητες του τουρκικού στρατού (τακτικού και άτακτου) σε βάρος του μικρασιατικού ελληνισμού με τα δύο, σχεδόν, εκατομμύρια δύματα.

Επίσης την ίδια χρονιά εξέδωσε το βιβλίο, «Οι Χανσενικοί της Κύπρου» με τον πρόεδρο της αδελφότητας «Ο Πόνος» Ανδρέα Φιλίππου.

Στα 1980 εξέδωσε τα βιβλία: «Μαρτυρίες για την ύπαρξη δρασκευτικού θεάτρου στην Κύπρο».

«Τα Φυλακισμένα Μνήματα», Γ΄ Έκδοση. (Ιστορικό εγχειρίδιο για τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ που δάφτηκαν από τους Άγγλους στις Κεντρικές Φυλακές)

«Στους πεσόντες των απελευθερωτικών αγώνων» (Μελέτη).

Στα 1983 εξέδωσε το βιβλίο: "Main facts and factors which led to the failure of the British Policy in Cyprus during the first 50 years of its administration". Διδακτορική διατριβή στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας που εγκρίνεται «Cum lauda». Μια από τις τρεις εισηγήτριες της διατριβής, η Ανελίζα Μαλίνα, εισηγείται όπως το βιβλίο κυκλοφορήσει σ' όλη την Ευρώπη για να ενημερωθεί η κοινή γνώμη για τους δραματικούς αγώνες των Κυπρίων για αποτίναξη του βρετανικού ζυγού.

Το 1984, εξέδωσε το βιβλίο: «Το μοναστήρι του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Αναλυόντα» (Μελέτη).

Επίσης την ίδια χρονιά εξέδωσε το βιβλίο: «Το κίνημα του Οκτώβρη του 1931 στην Κύπρο». Διδακτορική διατριβή του, που εκπονήθηκε με την καθοδήγηση του καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Ζαχαρία Ν. Τσιρπανλή, που υποστηρίχτηκε στις 2/5/1985 από τον συγγραφέα στην ολομέλεια του καθηγητικού συλλόγου του πανεπιστημίου Ιωαννίνων και εγκρίθηκε παμψηφεί με άριστα.

Την ίδια χρονιά εξέδωσε το βιβλίο «Οι εκκλησιές της κατεχόμενης Μόρφου» (Μελέτη). Έκδοση του Δήμου Λευκωσίας,

Επίσης εξέδωσε το βιβλίο «Οι τουρκικές σφαγές στη Σμύρνη στα 1922» (Με φωτοτυπία του κειμένου του τότε Αμερικανού προξένου στη Σμύρνη George Horton στο Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών).

Στα 1985, εξέδωσε τα εξής βιβλία:

«Η εποποιία στο Λιοπέτρι». Ιστορικό χρονικό από τον αγώνα 1955-1959.

«Το μοναστήρι της Μεταμόρφωσης στο Καϊμακλί: Ιδιόρρυθμο κι άγνωστο. Μια προσπάθεια ιστορικής προσέγγισης». Ιστορική μονογραφία.

«Η εκκλησιά τ' Αη Μάμα και οι άλλες εκκλησιές της κατεχόμενης Μόρφου»,

«Το μοναστήρι της Παναγιάς της Μακεδονίτισσας στη Λευκωσία», με «νεότερα ιστορικά και αρχειακά δεδομένα».

«Προοπτικές και στόχοι στην αποκατάσταση των Κυπρίων αναπήρων», που αποτελεί βιβλίο κοινωνικού προβληματισμού.

«Το μοναστήρι της Παναγιάς Χρυσοσηλιώτισσας στην Κάτω Δευτερά». Ιστορική μονογραφία, με τον αρχιμανδρίτη Φώτιο Σ. Κωνσταντινίδη.

«Η εποποιία στο Λιοπέτρι», Χρονικό από τον αγώνα 1955-1959, β΄ έκδοση με μερικές επανατάξεις.

«Η νεότερη αγγειοπλάστική της Κυθρέας», που δημοσιεύτηκε στα Πρακτικά του Α΄ Συμποσίου Κυπριακής Λαογραφίας, (Λεμεσός 21-25 Μαΐου 1978). Το

Συνέδριο αυτό οργανώθηκε από το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών και τη Μορφωτική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας.

Το 1986 εξέδωσε το βιβλίο «Τα Φυλακισμένα Μνήματα - Ανέκδοτες επιστολές από τους μελλοθάνατους ηρωομάρτυρες της κυπριακής λευτεριάς». Δ΄ έκδοση.

Το 1986 επίσης εξέδωσε ακόμη τρία βιβλία:

«Η ανάγκη δεσμοδέτησης των πτωματικών μεταμοσχεύσεων στην Κύπρο». Μια προσέγγιση από κοινωνική, νομική, ιστορική και δρασκευτική σκοπιά. Θέματα κοινωνικού προβληματισμού».

«Ευαγόρας Παλληκαρίδης - Ο έφηβος ποιητής κι ηρωομάρτυρας» (Χρονικό από τον αγώνα 1955-1959).

«Η σύλληψη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην κατεχόμενη Κύπρο» (Μελέτη).

Στα 1989 εξέδωσε τα ακόλουθα έργα:

«Ο Άγιος Παντελεήμονας τ' Αχερά». Ιστορική έρευνα, β΄ έκδοση.

«Στοιχεία Θρησκευτικού-βυζαντινού θεάτρου στην Κύπρο» (Μελέτη).

«Οδηγός του Μουσείου Αγώνα», με το Γιάννη Δημητρίου (Ιστορικό Εγχειρίδιο).

Το 1994 εξέδωσε το βιβλίο: «Εκκλησίες της περιοχής Μόρφου-Κερύνειας - Κάποιες κρίσιμες ώρες στην κυπριακή ιστορία. Μερικά δρασκευτικά μνημεία της περιοχής Μόρφου-Κερύνειας». (Ανάτυπο από τον τόμο 4 των διαλέξεων του Λαϊκού Πανεπιστημίου, Έκδοση Δήμου Λευκωσίας).

Το 1995 εξέδωσε σε δύο χωριστές εκδόσεις τέσσερις ομιλίες και μια διάλεξη του. Η πρώτη έκδοση που φέρει τον τίτλο «Επετειακό τετράπτυχο» περιλαμβάνει τέσσερις ομιλίες του Π.Στυλιανού, για την 25η Μαρτίου, την 28η Οκτωβρίου, την 1η Απριλίου και τη Διεθνή μέρα της γυναίκας) και η δεύτερη έκδοση που φέρει τον τίτλο «Συνοπτικό διάγραμμα της Κυπριακής γραμματείας» περιλαμβάνει τη Διάλεξη του Π. Στυλιανού τον Δεκέμβρη του 1994 στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου στη Ρόδο.

Το 1996 εξέδωσε το βιβλίο: «Πρωτο/προελληνικές λέξεις στο κυπριακό γλωσσικό ιδίωμα» (με την Κατερίνα Πρασίτη).

Το 1997 εξέδωσε το βιβλίο: "Cypriot revolutionary movements against the Turkish occupation of Cyprus" (Historical data based on Simancas archives). Επανεκδοση πολυγραφημένης έκδοσης του 1979, που υποβλήθηκε κι εγκρίθηκε την ίδια χρονιά (Μάιος 1979) ως διδακτορική διατριβή στο αμερικανικό πανεπιστήμιο Tennessee Christian University.

Το 2001 εξέδωσε τα βιβλία: «Ιστορικά δεδομένα σε κυπριακά ιδιωτικά αρχεία. (Ανάτυπο από το Διεθνές Συνέδριο Αρχειακών), Λευκωσία και «Πεθαίνοντας για την Ελλάδα» (Χρονικό από τον αγώνα 1955-1959). Στο δεύτερο βιβλίο περιλαμβάνονται τα έργα του συγγραφέα «Από την τραγική εποποιία των Κεντρικών Φυλακών» και «Ωρες ανάτασης». Εκδόσεις Κ. Επιφανίου.

Το 2002 εξέδωσε τα βιβλία:

«23.57 πορεία στην αγχόνη», πανοραμικό, σκληρόδετο, πανέγχρωμο λεύκωμα.

«Τα Οκτωβριανά» (επανεκδοση της έκδοσης «Το κίνημα του Οκτώβρη του 1931 στην Κύπρο»), εμπλουτισμένη με πρόσθετο αρχειακό και φωτογραφικό υλικό. Εκδόσεις Κ. Επιφανίου. «Η Κύπρος στον 20^ο αιώνα», Β΄ έκδοση, εμπλουτισμένη.

Το 2004 εξέδωσε τα βιβλία:

το «Η Κύπρος στον 20^ο αιώνα», Γ΄ έκδοση με πρόσθετα στοιχεία.

«Κυπριακές προσωπικότητες 1900-1920» βιο-βιβλιογραφημένες από τον συγγραφέα.

«Κυπριακά επαναστατικά κινήματα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας» με βάση τα αρχεία των *Sim ancas*. Γ΄ έκδοση.

Επίσης την ίδια χρονιά εξέδωσε το βιβλίο: «Τα Φυλακισμένα Μνήματα», Ε΄ έκδοση, εμπλουτισμένη, πολύχρωμη. Εκδόσεις Κ. Επιφανίου.

Το 2006 εξέδωσε το βιβλίο: «Αφιέρωμα στην Betty Ιωάννου», σ. 73.

Το 2010 εξέδωσε το βιβλίο: «Οι Κύπριοι φοιτητές στην Αθήνα και ο αγώνας του 1955-59, σ. 58 στη σειρά: Μικρή Κυπριακή Βιβλιοθήκη, αρ. 8, εκδόσεις «Αιγαίον», Λευκωσία.

Εξέδωσε επίσης το βιβλίο «Γράμματα μελλοθανάτων» (των ηρωομαρτύρων / μελλοθανάτων: Α. Δημητρίου, Μ. Καραολή, Α. Ζάκου, Χ. Μιχαήλ, Ιάκ. Πατάτσου, Α. Παναγίδη, Μ. Κουτσόφτα, Σ. Μαυρομμάτη, Ευ. Παλληκαρίδη), στη σειρά των εκδόσεων του εκδοτικού οίκου «Αιγαίον».

Τελειώνοντας, ως ιστορικός, δεν θα μπορούσα να μην εξάρω τη σημαντική συμβολή του Πέτρου Στυλιανού και σ' ένα άλλο τομέα. Δημιούργησε δυο εξαιρετικά περιοδικά, τον «Κυπριακό Λόγο» που εκδίδετο για 14 συναπτά έτη και την «Ελεύθερη Κυδρέα», η οποία συνεχίζει να εκδίδεται για 35 τώρα χρόνια υπό διάδοχη συντακτική επιτροπή, σήμερα κάτω από τη διεύθυνση της κας Ανδής Πέτσα-Σαββίδου, η οποία βελτίωσε και αναβάθμισε το περιοδικό ως προς την εμφάνιση και το επίπεδό του.

Στα δυο πάνω περιοδικά φιλοξενήθηκαν εκατοντάδες μελέτες, ένας μεγάλος αριθμός των οποίων αφορούσαν ιστορικά θέματα. Τα περιοδικά αυτά κυκλοφορούσαν όχι μόνο στην Κύπρο, αλλά και σ' ολόκληρο τον Ελληνισμό και σε πολλές άλλες χώρες, μέχρι τη μακρινή Αμερική. Σε αυτά δημοσίευσαν ιστορικές μελέτες σημαντικοί Κύπριοι ερευνητές, όπως ο αείμνηστος Κώστας Κύρρης, ο τουρκολόγος Ιωάννης Θεοχαρίδης, η υποφαινόμενη και άλλοι, ακόμη και ξένοι ιστορικοί-ερευνητές.

Εκτός των πιο πάνω, ήταν εμπνευστής και πρωτεργάτης στην ίδρυση αρκετών πολιτιστικών και άλλων Σωματείων, μεταξύ των οποίων «Η Παγκύπρια Πολιτιστική Εταιρεία», το «Κυπριακό Ιστορικό Μουσείο και Αρχείο», το «Σωματείο για τη συντήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των κατεχομένων εδαφών», στο οποίο εξέδωσε και το περιοδικό «Μνήμη των κατεχομένων εδαφών» κ.ά.

Ο Πέτρος Στυλιανού πρόσφερε στον τόπο μας ως αγωνιστής, ως συνδικαλιστής, ως Υφυπουργός, ως Βουλευτής, ως σύμβουλος του Προέδρου της Δημοκρατίας για τη σύσταση του Πανεπιστημίου, ως Δήμαρχος, ως Πρόεδρος